

לקט מקורות ל"יום העצמאות"

א. החובה לחוג

סדר שסדרה החכמה העליונה שכל תקון שנתקן ואור גדול שזהיר בזמן מן הזמנים — בשוב תקופת הזמן ההוא — יאיר עלינו אור מעין האור הראשון ותחודש תולדת התקון ההוא במי שקבלו.

רמח"ל, "דרך ה'", ח"ד פ"ג, סעיף ו

החובה לחוג גם על נס גופני

"גנאי הוא לחזקיה וסיעתו שלא אמרו שירה, עד שפתחה הארץ ואמרה שיריה" (סנהדרין צד א); חזקיה היה צדיק גמור, ועיקר מחשבתו רק בעניין תורה ועבודת השם, אבל רצון ה' היה, שאעפ"י שזהו בודאי דרך מקודש, אבל — ישוב א"י הוא בעצמו דבר קדוש ונשגב, והצלחת ישראל בא"י גורמת טובה גדולה לכל העולם. להכיר לכל באי עולם גדולתו ית' והשגחתו שידבקו הכל בעבודתו וזאת היא תכלית ביאת המשיח. והנה חזקיה כיון שראה שעיקר הנס היה לתועלת כבוד עם ה' ועשרם, לא התעורר לומר עליו שירה כי עניני העוה"ז לא היו חשובים כ"כ לחזקיה, שחשב שהם מעיקים לעניני העוה"ב והקדושה האמיתית. אבל מעלת משיח היא, שכל עניני העוה"ז יעלה אותם בקדושה... שראוי לומר שירה על הצלחה גופנית של עם ה'.

הרב קוק "חבש פאר", הוצאה שניה עמ' כד ב

תקנת יום טוב על נס לכלל ישראל

בשעה שהיתה לכל ישראל צרה והיה הקב"ה עושה עמהם נס היו עושינן יו"ט והיו אומרים הלל, ועיקר תקנה לא היתה אלא בנס שנעשה לכל ישראל, דכתיב: "וכי תבוא מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות וכו'".

רבנו יונה, ברכות פ"ב, בשם ר"ת

להכניס קדושה בחג

אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח — פירוש: ראוי להודות ולהלל ביום זה, שעשה לנו ניסים ולעבוד לפניו. ואמר, דרך משל, שיש לאסור החג בעבותים עד קרנות המזבח, רצונו לומר, שיש להגדיל יום זה שעשה נסים לנו ולקדש אותו, עד שיהיה נאסר החג במזבח שהוא קדוש.

מהר"ל, "גבורות ה'", פ' סד

ב. סדרי גאולה

בנין הארץ

"ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה'".
כל-זמן שציון חרבה עדין — לא בא הגואל.

פירוש רש"י לישעיהו, נט, ב

תהליך ממושך

רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתא (באשמורת הבוקר) וראו איילת השחר שבקע אורה, אמר ר"ח רבא לר"ש ב"ח: בי רבי כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קמעה קמעה, כל מה שהיא הולכת, היא רבה והולכת.

ירושלמי, ברכות, פ"א הל' א, דף ת, ע"ב

פירוט התהליך

1) ולקחתי אתכם מן הגויים וקבעתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם. 2) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלגוליכם אטהר אתכם. 3) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, ואת רוחי אתן בקרבתם — ורק אז — ועשיתי את אשר בחוקותי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם. 4) וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים.
יחזקאל, פי' לו פט' כד—כח

הקמת מדינת ישראל

שישים רבוא הוא המספר הכרחי, לפי תכונת עם ה', כאשר עד זה המספר היה העכוב עד שעמדנו עליו להיות לעם בתחילת היותינו לעם בצאתנו ממצרים. והאוכלוסיא שתהיה... בארץ ישראל ובמספר הראוי — שישים רבוא תהיה תחלת צמיחת קרן לבית יעקב.

הרב קוק, "עולת ראייה", ח"א עמ' שפח

בדרך טבעית

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", על דרך הפשט יצאו ישראל ממצרים חלוצים, כאנשי צבא היוצאים למלחמה. ואף על פי שאין ישראל כשאר העמים... דרך התורה לצוות שיתנהג האדם במקצת בדרך הטבע — ואחרי כן יפעל הנס. פירוש רבנו בחיי על התורה, שמות יג, יח

מה היה יותר מקץ שבעים השנה של בבל, שהיה מיעד מתחילה עד כאן ותו לא, ובכל זאת עד כמה התאמץ דניאל, ועד כמה התקרב נחמיה לדרך הטבע, ולא אמרו כהמתחכמים; שבו איש תחתיו, הגאולה צריכה לבוא.

מאגרת ר' אליהו גוטמכר

הגאולה תהיה דרך הטבע

התחלת הגאולה תהיה מן האומה עצמה. והמאמינים כי התחלת הגאולה תהיה על ידי משיח בן-דוד, באותות ובמופתים, כימי צאתנו ממצרים, הם מאמינים אמונת שוא ושקר.

וכן כתוב: "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך" (ישעיה נב, ב) — בנין התפעל, רצונו לומר שהם בעצמם יתפתחו ונקבצו.

"רגלי המבשר" לר' יהודה חי אלקלעי

... הגאולה תהיה בדרך הטבע, והיינו, שאנחנו מצדנו נשתדל לפני כל מלכי תבל רוזני ארץ, שיסכימו להיטיב עם עמנו, והשם יתברך יעזור לנו להשיג את ארצנו ולקבץ את פזורינו, כמו שאמר הנביא (ישעיה סב, י) "עברו עברו בשערים, פנו דרך העם, סולו סולו המסילה, סקלו מאבן, הרימו נס על-העמים". רצונו לומר: אתם מוכרחים להתעורר בזה ולעשות השתדלות לפנות דרך העם, ולסקל ולהסיר כל מונע ומכשול, ואז — "הנה ה' השמיע אל-קצת הארץ אמרו לבת-ציון הנה ישעך בא" (מב, יא).

"ספר שמואל" לר' שמואל מוהליבר עמ' קנד

תלויה בהתעוררות בני ישראל ולא במשיח

הגאולה תהיה בהעיר לכות בני אדם ויאמר להם: "הטוב לכם כי תשבו חוץ, גולים מעל שלחן אביכם? ומה יערבו לכם החיים בעולם זולת החברה העליונה, אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אביכם, הוא אלוהי עולם ברוך הוא לעד?" וימאס בעיניו תאוות הנדמים ויעירם בחשק הרוחני... עד אשר ייטיבו מעשיהם, ובזה יגאל ה' ממכרו — ועל זה עתידין ליתן את הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל, ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב.

פירוש "אור החיים" לויקרא כה, כה

תלויה ברשיון מהגויים

ראשית הגאולה העתידה תהיה על פי רשיון המלכות, ויהיה קצת קבוץ גליות — ואחר כך יוסיף ה' שנית ידו כדכתיב (דברים ל, ג): "ושב ה' אלוקיך את שבותרך" — ואחר כך: "ושב וקבצך מכל העמים".

פירוש המיוחס לרמב"ן לשי"ח השירים, ח, יג

כי לה' לבדו התשועה והוא יסובבנה על יד בני אדם, כמו שסבב תשועת גלות בבל על ידי כרש, וכן לעתיד יסובב גאולת ישראל על ידי מלכי הגוים שיעיר את רוחם לשלחם, כמו שכתוב (ישעיה סו, כ) "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'".

פירוש רד"ק לתהילים, קמו, ב

גאולת ישראל אשר אנחנו חוכים לה, אל יחשוב החושב כי פתאום ירד השם, יתברך שמו, משמים לארץ לאמור לעמו: צאו! והנה היא זמא! ודאי, כל יעודי הנביאים יתקומו באחרית הימים, ולא במנוחה נלך ולא בחפזון

יום אחד. כי אם מעט מעט תבוא גאולת ישראל, לאט לאט תצמיח קרן ישועה, ידידי הקורא, הסר מעטה ההרגל מעליך, אשר המון עם יחשבוך כי כרגע יריע משיח צדקנו, ויתקע בשופר גדול להרעיש כל יושבי תבל. לא כן, כי ראשית הגאולה היא על ידי התעוררות רוח נדיבים, ועל ידי רצון המלכויות, לקבץ מעט מני פזורי ישראל לאדמת הקודש.

"דרישת ציון" לר' צ. ה. קלישר

הממשלה הראשונה בזמן גאולה — חילונית

לעתיד — מלכות המשיח, שתתחדש מלכות חדשה, היא יוצאה מן המלכות הראשונה שלפני זה. וזה — כי מלכות ישראל הקדושה, שיש לה מדרגה אלוהית-פנימית, היא צומחת מתוך מלכות בלתי-קדושה... שכל דבר שיש לו מדרגה פנימית הוא יוצא מתוך דבר שהוא חיצון לו... והבן דבר זה, כי הוא עמוק מאד. "גבורות ה'" למהר"ל מפראג, פ' יח

ג. היחס הנכון למציאות ימינו

אין להתיאש מהמציאות החומרית-חילונית

מקובלים אנו שמרידה רוחנית תהיה בא"י וב ישראל בפרק שהתחלת תחיית האומה תתעורר לבא. השלוה הגשמית שתבא לחלק מהאומה אשר ידמו שכבר באו למטרתם כולה, תקטין את הנשמה, ויבואו ימים אשר תאמר אין בהם הפץ. השאיפה לאידיאלים נשאים וקדושים תוזל, וממילא ירד הרוח וישקע, עד אשר יבא סער ויהפוך מהפכה, ויראה אז בעליל כי חוסן ישראל הוא בקודש עולמים. וזאת הנטיה (החומרית) כשתולד — תדרוך בזעם ותחולל סופות, והם הם חבלי משיח, אשר יבסמו את העולם כולו ע"י מכאוביהם.

הרב קוק, "אורות התחיה", עמ' פד

רשעים אינם מעכבים הגאולה

קץ הגלות ישנו ואפילו יהי וישראל רשעים גמורים ח"ו.

"אור החיים", ויקרא כה, כח

גם רשעים מקרבים את הגאולה

באחרית זמן הגאולה, ימצאו שני סוגי אנשים, ושניהם יעזרו בקירוב הגאולה. ימצאו אנשים בישראל, אשר יתחזקו לעבוד את ה' בכל לבבם ובכל נפשם הם ובניהם, והם הם שלומי אמוני ישראל, עובדי ה' שבדור הזה. ויקום דור חדש, שהוא להיפך מן הראשונים, שיעמדו במדרגה שפלה במצב הדת מאד, ויתנהגו כל אחד כפי הישר בעיניו, ואעפ"כ אל יפול לבנו מזה כי זה גופא מסימני הגאולה. כי אלה הראשונים יקרבו את הגאולה במעשיהם הטובים, ואלה נמי יקרבו הגאולה... נמצא ששני סוגי אנשים שימצאו בעת האחרונה, אלה במעשיהם הטובים, וגודל המצוקות אשר הם סובלים, ואלה במעשיהם הלא טובים, שניהם יקרבו את הגאולה.

הפץ חיים, מאמר "צפית לישועה"

הגאולה בשתוף פעולה עם רשעים

מתורתם של עזרא הסופר ונחמיה בן-חכליה למדנו שמצוה זו — מצות ישוב א"י — משונה במעלתה בשני דברים: הראשונה, שמקבלים בה צדקה מן האומות; והשנייה, שמצוה לחבר לדבר מצוה הרבה הלזו אפילו עוברים על דת. וכמו שכתוב מפורש, כי בתוך עולי בבל היו כאלה אשר "נשאו נשים נכריות", ושהיו "דורכים גתות בשבת", ומוכרי מקח בשבת, ואף על פי כן לא פחדו עזרא הסופר ונחמיה בן-חכליה, גדולי ישראל הללו, לסגת אחור לבל התחבר לרשע, ובטחו בקדושת הארץ שתחזירם למוטב.

"שביל הזהב" לר' מ. אלישברג

וכמו שהיה בימי עזרא הסופר, שקבץ איזה אלפים בבבל, מכל סוגי בני אדם גדולי תורה ויראי ה', וגם מאותם האנשים נושאי נשים נכריות, אשר היו מורגלים בחלול שבת, ולא ידעו את התורה כלל — כל אלה נתקבצו והכינו ישוב הארץ בערים, עד שאחרי כן נתמלאה הארץ מבניה, כן עלינו להתעורר לקול רצון ה' הנשמע מקצה העולם ועד קצהו, בכל מקום אשר אחינו מפוזרים שם, נדחים ונענים, לעשות מה שבידנו, מעט או הרבה — ובכל סוגי בני ישראל. ועל המקובצים לעלות להושיב את א"י, לבנותה ולנטע בה.

מאגרת הנצי"ב מולחין

ד. היחס הנכון אל החופשיים

למושכם בדברי שלום

... אבל בני התועים האלה, ובני בניהם, שהדיחו אותם אבותם, וגדלו אותם על דעתם — הרי הוא כתינוק שנשבה בין הגויים וגדלוהו, ואינו זריו לאחוז בדרכי המצוות, שהרי הוא כאנוס — ואע"פ ששמע אח"כ שהוא יהודי, וראה היהודים ודתם, הרי הוא כאנוס, שהרי גדלוהו על טעותם. כך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם שטעו. לפיכך ראוי להחזירם בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה.

רמב"ם הל' ממרים, פ"ג, ה"ג

לאוהבו ולרחם עליו.

... (הריהו) נכנס בכלל ישראל ומצוה לאהבו לרחם עליו ולנהוג עמו בכל מה שצוה ה' ית"ש איש לחבירו, מן האהבה והאחזה, ואפילו עשה מה שיכול מן העבירות, מחמת התאוה והתגברות הטבע הגרוע, הוא נענש כפי חטאיו, אבל יש לו חלק לעוה"ב, והוא מפושעי ישראל.

רמב"ם סוף הקדמת פירק "חלק"

אבל מי שאינו חבירו (בתומ"צ) ואינו מקורב אצלו, הנה על זה אמר הלל הזקן: הוי מתלמידי של אהוב שלום... אוהב את חבריות ומקורב לתורה. לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו — ולכן נקראים בשם בריות

בעלמא — צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'. והו לא — לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים.

"תניא" בא פ"לב

בזמן ההעלם שנכרתה האמונה מן דלת העם... עלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה, במה שידינו מגעת.

חזון איש יו"ד סי' יג אות טז

המתלוצץ עליהם — מוציא עצמו מכלל ישראל

ולאפרושי מאסורא באתי להזהירם — כיהודה ועוד לקרא — במאמר הכתוב "אל תתלוצצו פן יחזקו מוסרותיכם" ח"ו, והוא — שלא להתלוצץ מבני אדם עוזבי תורה ח"ו... ומלתא פשיטא לי, וברור בשכלי, כהגלות נגלות, אחר הדברים הידועים לי, שהוא סבת הירידה והשפלות, והענין ש"בין כך ובין כך קרואים כנים", והוא מפריש עצמו מן הכלל להיות הוא פרטי, וכל השפעות כללות ישראל אין לו חלק עמהן... ולשומע יונעם, ותבא שפע ברכה מכנסת ישראל בגשמי ורוחני, ויעלה מעלה מעלה.

פרי הארץ לרמ"מ מויטבסק, עמ' 7

אהבה לכל

אני אוהב את הכל, איני יכול שלא לאהוב את כל הבריות, את כל העמים, רוצה אני בכל מעמקיי בתפארת הכל, בתקנת הכל. אהבתי לישראל היא יותר נלהבה, יותר עמוקה, אבל החפץ הפנימי מתפשט הוא בעזוז אהבתי על הכל. ממש אין לי כל צורך לכופף את רגש אהבה זה, הוא נובע ישר מעומק הקודש של החכמה, של הנשמה האלוקית.

פרי הארץ לרמ"מ בויטבסק, עמ' 7

ה. חובת העלייה לארץ, על כל יהודי

העוון הזה — (של השארותנו בגלות) הוא אשר מנענו מהשלמת מה שיעדנו בו האלוקים בבית שני, כמה שאמר (זכריה ב, י"ד) "רני ושמחי בת ציון", כי כבר היה הענין האלוקי (השראת השכינה) מזומן לחול כאשר בתחילה — על עם ישראל, אלו היו מסכימים כולם לשוב בנפש חפצה. אבל שבו מקצתם, ונשארו רובם וגדוליהם בבבל — רוצים בגלות ובעבודה, שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם.

ספר הכוזרי, מאמר שני, כ"ד

אלה שמפתים עצמם ואומרים, שיעמדו במקומם עד שיבוא מלך המשיח לארץ המערב ואז יהיו יוצאים והולכים לירושלים — עוברים הם ומחטיאים זולתם.

רמב"ם, מאמר "קדוש השם"

ולזה צריך כל אדם מישראל, לעשות בלבו הסכמה קבועה ותקיפה, לעלות לדור בארץ ישראל. ובאמת היא תמיהה קימת על ישראל קדושים: בכל מקום החמירו על עצמם בכמה דקדוקי מצוות שהחזיקו בהם, ומדקדקים בהם ביותר, מפזרים ממון רב וטורחים מאד לקימן — ומדוע זה מזלזלים ומתעצלים במצוה החביבה הזאת, יתר שכל התורה תלויה בה?

הקדמה לסידורו של ר' יעקב עמדין

כל מי שרוצה להיות יהודי באמת, חייב ליסע לארץ ישראל. ואם יש לו מניעות רבות, צריך הוא לשבור את המניעות ולילך שם, כי זה עיקר הנצחון במלחמה. יש שנדמה להם, שרוצין ונכספין מאד לבוא לארץ ישראל, אם היו יכולים ליסע לשם בהרחבה, לא בצער ודוחק. ובאמת אין זה רצון שלם, כי מי שרוצה לבוא לארץ ישראל צריך לילך גם רגלי.

כתבי מהר"ן מברסלב

ו. ערך מדינה

אין המדינה האושר היותר עליון של האדם. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת-אחריות גדולה, שנשארו המון אידיאות, שהן עטרת החיים של האנרשיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים בה. מה שאין-כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהויתה התוכן האידיאלי היותר-עליון, שהוא באמת האושר היותר-גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר-עליונה בסולם האושר. ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד — שזהו באמת האושר היותר-עליון. אמת, שאושר נשגב זה צריך הוא לבאור ארוך, כדי להעלות אותו בימי חושך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר-גדול.

הרב קוק "אורות הקודש" חלק ג' עמ' קצ"א